

החפץ יכולים להתבטל, אך דיני ההיתר אינם מאיכות החפץ ודיניו ולפיכך לא שייך שיתבטלו, ומה"ט נמי אין היתר מתבטל בהיתר. ואולי משום כן הוא גם מה שאמרו [ביצה לח: תוד"ה הר"ן דאיסורא בטיל, ממונא לא בטיל, לפי שאין זה מאיכות ודיני החפץ.

ועל כן מסברא היה נראה שאין לומר שהמיעוט צל בטל ברוב החמה, שהרי אין זה כלל דינים ואיכות של החפץ אלא רק מציאות וכמות, ולפיכך הקדים רש"י שמאחר ועל שם הסך קרויה סוכה על כן למקום של הסך יש איכות של מכשיר בסוכה ולמקום המגולה יש איכות של פסול בסוכה, ולפיכך שייך שיבטלו זה את זה.

ויתיישב בזה קושיית הפני יהושע מדוע לא אמרינן שמיעוט הדפנות הקיימות יתבטל ברוב שאר הדפנות שאינן קיימות, שהרי מאחר ולדפנות אין שם סוכה, שוב אין שייך לומר בהן שיבטלו אלו את אלו, דהוי כעין היתר בהיתר שאין שייך בו ביטול וכנ"ל. עכ"ד.

★★

בגמ': למעלה מעשרים אמה וכו', משום דלא שלטא ביה עינא וכו'.

בספר אמרי אמת לכ"ק אדמו"ר מגור זצ"ל (ליקוטים ע' 118) מביא: הרב מניישטט רבי יצחק צבי לוינסון ז"ל הקשה הלא אי' בגמ' (בכורות נ"ד ע"ב) דשיתסר מיל קא שלטא ביה עינא דרועה, השיבו אדמו"ר זצ"ל דבריטב"א אי' דעד עשרים אמה רואים כשאין מתכוונים, אבל כשמתכוונים לראות אפשר לראות יותר. ע"כ.

ויש לציין דבתפארת ישראל (במשניות בכורות הנ"ל) כתב לפרש מ"ש דשיתסר מיל קא שלטא ביה עינא דרועה, היינו כשהרועה עומד באמצע הט"ז מיל יוכל להשגיח לכאן ולכאן בארץ מישור ע"ש. ולפי פירושו יוצא דבר חדש, דשיעור מרחק הראייה הוא שמונה מיל בלבד והוא דבר חדש.

ובפסקי תשובה (סי' קסז) העיר בענין זה ממשי"כ בר"ה (כ"ב ב') משיאין משואות כו' עד שהוא רואה את חבריו שהוא עושה כן בראש ההר השני. ושם (כ"ג ב') בגמ' איתא אמר ר' יוחנן בין כל אחת ואחת שמונה פרסאות. הרי שהיו רואין ממרחק של שמונה פרסאות.

קרוי סוכה דהיינו דהכשרה של הסוכה נקבע לפי הסך וע"כ שייך בזה ביטול.

ובקהלות יעקב כאן (סי' א') וכן בזכרון שמואל כותבים מכוח קושי' זו (ועוד קושיות ע"ש) שאין כוונת רש"י מטעם ביטול ברוב, אלא מטעם רובו ככולו. זאת אומרת, ביטול ברוב אמרנן היכא שנתערב חתיכה אסורה בחתיכות מותרות, בכדי להתיר את כל התערובת, צריך לבטל את האיסור שהחתיכה האסורה, ובוה נאמרו דינים שהחתיכה האסורה לא תהיה ניכרת וכו'. אבל דין רובו ככולו נאמר, כגון שיש דין שתית כוס של קידוש, ואם שתה רוב כוס דנים שכל הכוס נחשבת כשתויה, כי דנים על כל הכוס האם היא נשתתה או לא. וכן לגבי סוכה, הנידון האם הסוכה הזאת נקראת סוכה מוצלת או לא, ולפי שרוב הסוכה הוא שמש, אין לסוכה שם של סוכה מוצלת.

וראה בר"ן כאן שנוקט בדעת רש"י שאין הביטול על הסך, אלא הביטול הוא על הצל, כיון שהצל מועט לגבי החמה המרובה. והביאור בדברי רש"י לפי דרכו של הר"ן: ודאי שבדין צל, אין דין שהאדם ישב בצל. והראיה שאיכא מ"ד וכן הלכה [בדף ז':] שאם נכנס שמש מדפנות הסוכה - כשרה. ולכאורה מדוע, הרי האדם יושב בשמש. ומוכח מזה שאין הלכה שהאדם ישב בצל, אלא הוא שעור בחשיבות הסך שהאדם ישים סך חשוב, בשיעור כזה שהוא עושה צל. ומצד הלכה זו לבד היה מספיק קצת סך שיעשה קצת צל, לכן זקוק רש"י להגיע לדין ביטול ברוב, כי בלי דין ביטול ברוב היה מספיק קצת צל בסוכה שזה כבר מספיק שיעור חשיבות בסך. ורק בגלל שיש כאן רוב שמש אין כל חשיבות למיעוט צל והוא נעשה כמי שאינו, ולכן הסוכה פסולה. וגם לפי הסבר זה אין כוונתו לביטול ברוב של איסורים, אלא ביטול חשיבות הצל ואם הצל אינו חשוב מספיק, מקרי שאין כלל בסוכה הזאת צל.

★★

בספר כלי גולה ביאר בכוונת רש"י, דהנה האריכו האחרונים בהא דנקטינן שהאיסור בטל בהיתר, ומדוע לא נימא שההיתר יתבטל באיסור, וביארו שלעולם אין גוף ועצם הדבר מתבטל ברוב, אלא הדינים והאיכות של החפץ הם מתבטלים, ולפיכך רק דיני האיסור שבחפץ שהם מאיכותו ודיניו של